

'Det tyska undret'

DR LARS GYLLENSTENS artikel "Det tyska undret" i går bärs upp av en äkta indignation — den är ärlig i ordets egentliga betydelse, det tvivlar jag inte på. Men den är enligt min mening snedvriden.

Låt mig först stanna vid glidningarna, vid de övergångar från ett självklart riktigt till ett ohållbart påstående som utmärker artikeln, utan vilka artiklar av denna typ inte kan skrivas. Det talas om "den oärliga opinion, som anser att uppslutningen kring försvaret mot kommunismen förutsätter att man stryker bort ur minnet de förbrytelser som Nazi-Tyskland begått". Det kanske finns en sådan opinion; jag har aldrig träffat på den. För de flesta som önskar Tysklands medverkan vid försvaret mot kommunismen är det tvärtom naturligt att i kommunismen se en motsvarighet till nazismen, att på en gång erinra om nazismens och kommunismens illgärningar. — Det sägs att "det tyska undret" är utan motstycke. "Inte ens från de kommunistiska diktaturena finns något sådant dokumenterat." Här är ordet "dokumenterat" en — omedveten — metod för glidning. Naturligtvis har vi inte "dokument" från Ryssland av samma innebörd som från Tyskland — det kan vi inte få från en ännu härskande regim — men vi har sannerligen tillräckligt mycket av material för att visa kommunismens ohygglighet. Läs, för att nämna ett enda exempel, "The Dark Side of the Moon". — Det sägs att mordet på sex miljoner människor "är inte ett arbete för ett fåtal", och därmed anses "teserna om oskulden hos den stora massan" ha blivit vederlagda. Här är glidningen perfekt; vad är "ett fåtal", vad är "den stora massan", vad är "oskuld"? — Det sägs att ohyggligheterna försiggick "utan en tillstymmelse till protest från de vanliga hyggliga människorna". Jo, protester förekom, men de som protesterade är i regel ihjälslagna och glömda; det är sant att de flesta inte protesterade, de flesta protesterar aldrig då en protest betyder döden. — Det sägs att det är angeläget att "förstå" vad som hände i Tyskland, men vad artikeln innehåller är hets utan en antydning till

förklaring; för varje läsare måste slutsatsen bli att det tyska folket, den tyska nationen — det är de ord som begagnas — är gemenare än alla andra folk.

För mig är, kort uttryckt, sådana föreställningar galenskap. Jag tror inte på goda eller onda folk, tyskar eller ryssar eller svenskar. Jag avskyr kommunism och nazism, jag känner ingen avsky, ingen ovilja mot ryssar eller tyskar. Att stämpla ett folk som ont är för mig — liksom för många andra i alla länder — en orimlighet och en styggelse.

Jag skall inte än en gång dra historien om hur Hitler kom till makten, jag skall inte dröja vid alla de förenklningar och förfalskningar som gör det möjligt att tro att Hitler var det tyska folket. Men låt mig stanna vid frågan om tyskarna och ohyggligheterna under Hitler — det är den frågan dr Gyllensten har velat belysa.

En ond regim som nazismen samlar de onda, utvecklar det onda. Den är ett befriande budskap för alla hatfulla, hårda, grymma, som i de anständiga samhällena går under jorden, tvingas att verka någorlunda hyggliga, är elaka privat men inte offentligt. De var inte "ett fåtal" i Tyskland, de är inte ett fåtal någonstans. Kanske var de flera i Tyskland än här; det fanns så mycket flera tyskar med förstörande erfarenheter. Därom vet vi ingenting. Vi kan blott vara övertygade om att många i varje land lever i beredskap för en gemenskap som de aldrig får tillfälle att praktisera. Det vet vi från Sverige; hur många var inte lugna och belåtna, är inte lugna och belåtna inför berättelserna om ondskan på andra håll?

Men "den stora massan", kände den till vad som hände, gillade den vad som hände? Ja, hur var det hos oss? Säkert är att vår press och vår debatt gav vida mer upplysning om det ohyggliga som hände i Tyskland än den tyska pressen och debatten. Det hindrade oss inte att sova på nätterna, det hindrade inte tusentals svenskar att berömma tyskarna, att förgylla vad som skedde med fraser om öde och omvälvning, att huka för nazismen tills dess fall var nära. Vi kunde inte

ursäka oss med att vi blev slagna eller dödade om vi sade ifrån; vi levde inte i den offentliga propagandans och mörkläggnings skymning; vi behövde inte blunda för att hålla våra samveten i gott skick. Vår moralism, nästan död under Hitlers segertid, började blomma vid de allierades segrar. Vi har inget skäl att förhäva oss. Vad mig själv och nästan alla jag känner beträffar är jag säker på att vi i samma läge som tyskarna skulle ha uppfört oss på samma sätt — varit ovetande så långt som möjligt, sökt tröst i förljugenhet, böjt oss under skilda förevändningar eller i skräck utan illusioner.

Därför tror jag inte på "det tyska undret". Tala i stället om "det mänskliga undret", hur lätt det är att kapitulera, kompromissa, skoja sig själv, att bli elak eller med jämnmood se det elaka triumfera. Dr Gyllensten har så lysande skrivit om människans villkor att han inte behöver konstruera någon skillnad mellan tyskar och människor.

HERBERT TINGSTEN

Lars Gyllensten har inte haft tillfälle att ta del av detta motinlägg, då han befinner sig utomlands. Om han har lust att bemöta det vet vi ej. Ett svar kan under alla förhållanden inte inkomma förrän tidigast om någon vecka.